

מנהיגות יהודית בצל השלטון הפרסי - דניאל, נחמיה ואסתר

שנה לפנה"ס	מלך בבל	מ"מ בתנ"ך	ארוע
	נבוכדנצר (605-562)	דניאל א,א-כא (יהויקים עד כורש)	אשפנז לוקח את הילדים לנבוכדנצר
	נבונאיד (556-539) בלטשאצר (554-543)		תפילת נבונאיד
	מלך פרס		
538	כורש (559-530)	דבה"ב לו, כב-כג, עזרא א-ד, ו	הצהרת כורש יסוד המקדש, בניית מזבח, עיכוב בבניית המקדש
529	כנבוזי (529-522)		איננו מופיע במקרא
520	דריוש (522-486)	חגי וזכריה – דניאל	חידוש בנין בית המקדש
518		זכריה ז-ח	שאלת ביטול הצומות
516		עזרא ו, טז	חנוכת הבית
485	אחשורוש א (485-465)	מגילת אסתר (עזרא ד, ו)	חשיארש (כסרכס)
458 אב	ארתחשטא א (465-424)	עזרא ז, ט נחמיה ב נחמיה יג, ו	עלית עזרא (458 – שנת 7) הגעת נחמיה (445 – שנת 20) בניית החומה נחמיה חוזר לבבל (433)
	[חשיארש, סוגדיאנוס] דריוש ב (423-405)	מלאכי?	

ארתחשטא ב (404–359), ארתחשטא ג (359–338), ארסס (338–336), דריוש ג (336–331)

מנהיגות יהודית בצל השלטון הבהלי אחרי החורבן

1. מלכים ב כה, כב-כו: והעם הנשאר בארץ יהודה אשר השאיר נבוכדנאצר מלך בבל ויפקד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישמעו כל שרי החילים המה והאנשים כי הפקיד מלך בבל את גדליהו ויבאו אל גדליהו המצפה.... וישבע להם גדליהו ולאנשיהם ויאמר להם אל תיראו מעבדי הפשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם: ויהי בחדש השביעי בא וישמעאל בן נמניה בן אלישמע מזרע המלוכה ועשרה אנשים אתו ויכפו את גדליהו וימת ואת היהודים ואת הפשדים אשר היו אתו במצפה: ויקמו כל העם מקטן ועד גדול ושרי החילים ויבאו מצרים כי יראו מפני פשדים.
2. ירמיהו מ, ו-מא: וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו מעבדו שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם: ואני הנני יושב במצפה לעמוד לפני הפשדים אשר יבאו אלינו ואתם אספו יין וקנין ושמן וישמו בכליכם וישבו בעריכם אשר תפשתם: וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכי הפקיד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישבו כל היהודים מכל המקומות אשר נדחו שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו המצפה ויאספו יין וקנין הרבה מאד: ...
3. דניאל ב, מו-מט: **תרגום:** אז נפל המלך נבוכדנצר על פניו וישתחנה לדניאל, ויאמר לנסף לו מנחה וניחוחים. ויען המלך לדניאל ויאמר: אמת כי אלהיכם הוא אלהי האלהים, ואדוני האדונים ומגלה רזים, כי זללת לגלות את הרז הזה. **אז גדל המלך את דניאל ומתנות רבות גדולות נתן לו וישליטהו על כל מדינות בבל ושר סגנים על כל חכמי בבל.** ודניאל בקש מן המלך ונמנה על עבודת מדינת בבל את שדרף מישף ונעבד נגו ודניאל בשער המלך.

מנהיגות יהודית בצל השלטון הפרסי

4. **כורש: עזרא א, ד:** ובשנת אחת לכוֹרש מֶלֶךְ פָּרַס לְכָלוֹת דְּבַר־יְהוָה מִפִּי יִרְמְיָה הַעֵצֵר ה' אֶת רוּחַ כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וַיַּעֲבֵר־קוֹל בְּכָל־מַלְכוּתוֹ וגם בַּמִּכְתָּב לֵאמֹר: כֹּה אָמַר כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כֹּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ גָּמַן לִי יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוֹאֲפָקֵד עָלַי לִבְנוֹת־לִּי בַּיִת בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה: מִי בָכֶם מִכָּל־עַמּוֹ יְהִי אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וְיַעַל לִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וַיָּבֹן אֶת־בֵּית ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם: וְכָל־הַנְּשָׂאֵר מִכָּל־הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הוּא גֵר־שָׁם וְנִשְׂאוֹהוּ אֲנָשֵׁי מִקְלָמוֹ בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב וּבַרְכֹּשׁ וּבַבְּהֵמָה לְעַם־הַנְּדָבָה לְבֵית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם:
כְּנֻבִּי:
5. **דְּרִישׁ:** (תיאור רטרופקטיבי, מימי ארתחששתא): **עזרא פרק ד:** וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵי־מִן כִּי־בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיָּגִשׁוּ אֶל־זַרְבָּבֶל וְאֶל־רְאִשֵׁי הָאֲבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נִבְנָה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וְלֹא אֲנִיחוּ זָכוֹתִים מִיָּמֵי אֶסֶר חִדְלֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֲתָנוּ פָּה: ... כִּי אֲנִיחוּ יָחִיד נִבְנָה לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס: וַיְהִי עַם־הָאָרֶץ מֵרַפִּים יָבִי עַם־יְהוּדָה וּמִבְּהֵלִים אוֹתָם לִבְנוֹת: וְסֹכְרִים עָלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפֵּר עֲצָתָם כֹּל יָמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מַלְכוּת דָּרְנָשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֶרֶשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כְּתָבוּ שְׁטֵיטָה עַל־יִשְׁבֵּי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם: וּבִיָּמֵי אֲרַתְחַשְׁשֶׁתָּא כָּתַב בְּשֵׁלֶם מִתְרַדָּת טְבָאֵל וַיִּשְׁאַר כְּנוּתוֹ עַל־אֲרַתְחַשְׁשֶׁתָּא מֶלֶךְ פָּרַס וּכְתַב הַנְּשִׁתָּן כְּתוּב אֲרַמִּית וּמִתְרַגֵּם אֲרַמִּית:
תרגום: רחום המפקד ושְׁמִשִּׁי הסופר כתבו אגרת אחת על ירושלים, לאֲרַתְחַשְׁשֶׁתָּא הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: אֲנִי רָחוּם הַמִּפְקֵד וְשְׁמִשִּׁי הַסּוֹפֵר וַיִּשְׁאַר חֲבָרִיָּה, הַדִּינָיִם וְהַפְּרָסִים, הַנְּטָפְלִים הַפְּרָסִים, הָאֲרָרִים הַבְּבָלִים, הַשּׁוּשַׁנִּים שֶׁהוּא הַעֲלָמִים, וַיִּשְׁאַר הָאֲמוּנִים אֲשֶׁר הִגְלָה אֲסַנְפֶּר הַגְּדוֹל וְהַנְּכָבֵד, וַיּוֹשִׁיב אוֹתָם בַּקְרִיָּה שֶׁל שְׁמִירוֹן וַיִּשְׁאַר עֲבַר הַנֶּהָר, וְעַתָּה. זֶה הָעֵתֶמֶת הָאֲגָרָת אֲשֶׁר שָׁלַחוּ אֵלָיו אֶל אֲרַתְחַשְׁשֶׁתָּא הַמֶּלֶךְ עֲבָדֶיךָ אֲנָשֵׁי עֲבַר הַנֶּהָר, וְעַתָּה: יָדוּעַ יְהִי לְמֶלֶךְ כִּי הֵיחֲדִים אֲשֶׁר עָלוּ מֵאֲמָתְךָ אֵלֵינוּ בָּאוּ לִירוּשָׁלַם אֶת הַקְרִיָּה הַמּוֹרֶדֶת וְהַרְעָה בּוֹנִים, וְאֶת הַחֻמוֹת הַשְּׁלִימִים וְאֶת הַיְסוּדוֹת יִסְדּוּ. עַתָּה יָדוּעַ יְהִי לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר אִם קִרְיָה זֹאת תִּבְנֶה וְהַחֻמוֹת יִשְׁלְמוּ מִתַּת מְנַחֶה וּמִסָּל לֹא יִתְּנוּ וּלְכִסּוֹף מְלָכִים תִּזְקֶה. עַתָּה יַעַן אֲשֶׁר מִלַּח הֵיכָל מִלְּחָנוֹ וְעֵרֹנֹת הַמֶּלֶךְ לֹא יָצָא לָנוּ לְרֹאוֹת עַל זֹאת שֶׁלַּחְנוּ וְהוֹדַעְנוּ לְמֶלֶךְ. אֲשֶׁר יִבְשֶׁר בְּסֶפֶר הַזְּכָרוֹנוֹת שֶׁל אַבּוּתִיךָ, וְתִמְצָא בְּסֶפֶר הַזְּכָרוֹנוֹת וְתִדְעַ כִּי הַקְרִיָּה הַזֹּאת קִרְיָה מּוֹרֶדֶת, וּמִזְקַת מְלָכִים וּמִדִּינוֹת וְאֵלִימוֹת עוֹשִׂים בְּתוֹכָהּ מִיָּמוֹת עוֹלָם. עַל כֵּן הַקְרִיָּה הַזֹּאת הִתְרַבָּה. מוֹדִיעִים אֲנִיחוּ לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר אִם הַקְרִיָּה הַזֹּאת תִּבְנֶה וְהַחֻמוֹת יִשְׁלְמוּ עַל כֵּן חִלַּק בְּעֶבֶר הַנֶּהָר אֵין לָךְ. אֶת הַצֹּלַח הַמֶּלֶךְ אֶל רָחוּם הַמִּפְקֵד וְשְׁמִשִּׁי הַסּוֹפֵר וַיִּשְׁאַר חֲבָרִיָּה אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים בְּשִׁמְרוֹן וַיִּשְׁאַר עֲבַר הַנֶּהָר: שְׁלוֹם, וְעַתָּה: הָאֲגָרָת אֲשֶׁר שָׁלַחְתֶּם אֵלֵינוּ מִכָּרֶשׁ נִקְרָאָה לִפְנֵי. וּמִמֶּנִּי הוֹשֵׁם צוּ וּבִקְרוּ וּמִצָּאוּ אֲשֶׁר הַקְרִיָּה הַזֹּאת מִיָּמוֹת עוֹלָם עַל מְלָכִים מִתְנַשְּׂאוֹת וּמִרְדָּ וְאֵלִימוֹת נַעֲשֵׂה בָּהּ. וּמְלָכִים חֲזָקִים הָיוּ עַל יִירוּשָׁלַם וְשׁוֹלְטִים בְּכָל עֲבַר הַנֶּהָר וּמִתַּת מְנַחֶה וּמִסָּל נָתַן לָהֶם. עַתָּה שִׁימוּ צוּ לְבַטֵּל הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וְהַקְרִיָּה הַזֹּאת לֹא תִבְנֶה עַד מָוֶנִּי צוּ יוֹשֵׁם. וְהַזִּירִים הָיוּ מַעֲשֹׂת מַשְׁגָּה עַל זֶה כֵּן יִרְבֶּה הַהִפְסָד לְהַזְקַת מְלָכִים. אֲנִי מֵאֲשֶׁר הָעֵתֶמֶת הָאֲגָרָת שֶׁל אֲרַתְחַשְׁשֶׁתָּא הַמֶּלֶךְ נִקְרָא לִפְנֵי רָחוּם וְשְׁמִשִּׁי הַסּוֹפֵר וְחֲבָרִיָּה הִלְכוּ בְּבִהִילוֹת לִירוּשָׁלַם אֶל הַיְהוּדִים וּבִטְלוּ אוֹתָם בְּזוֹרֵעַ וְחִיל. אֲנִי בְּטִלָה עֲבוֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וְהִזְמָה בְּטִלָה עַד שְׁנַת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת דָּרְנָשׁ מֶלֶךְ פָּרַס.
7. **עזרא פרק ה, ג-ז, תרגום:** בּוֹ בִּזְמַן כֹּה אֲלִיהֶם תִּתְּנִי פֶתַח עֲבַר הַנֶּהָר וְשֹׁמֵר בּוֹזְנִי וְחֲבָרִיָּה וְכֹן אֲמָרוּ לָהֶם: מִי שֵׁם לָכֶם צוּ אֶת הַבַּיִת הַזֶּה לִבְנוֹת וְחֻמָּה זֹאת לְהִשְׁלִים? אֲנִי אֲמָרְנוּ לָהֶם לֵאמֹר: מִי הֵם שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בּוֹנִים אֶת הַבִּנְיָן הַזֶּה? וְעַיִן אֲלֵהֶם הִנֵּה עַל זָקְנֵי הַיְהוּדִים וְלֹא בְּטָלוּ אוֹתָם עַד שֶׁהִפְקֵדָה אֶל דָּרְנָשׁ מֶלֶךְ וְאֵן לְשִׁיבוּ אֲגָרָת עַל זֶה. הָעֵתֶמֶת הָאֲגָרָת אֲשֶׁר שָׁלַח תִּתְּנִי פֶתַח עֲבַר הַנֶּהָר וְשֹׁמֵר בּוֹזְנִי וְחֲבָרִיָּה הַפְּרָסִים אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַנֶּהָר אֶל דָּרְנָשׁ מֶלֶךְ. אֶת הַדְּבָר שֶׁלַּחוּ אֵלָיו וְכֹן פָּתוּב בְּתוֹכוֹ: לְדָרְנָשׁ מֶלֶךְ כֹּל הַשְּׁלוֹם.
8. **עזרא פרק ו, טז-יח תרגום:** ..וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיִּשְׁאַר בְּנֵי הַגּוֹלָה חֲנָנִית בֵּית הָאֱלֹהִים הַזֶּה בְּחֻדָּה. וַיִּקְרִיבוּ לְחֻנָּת בֵּית הָאֱלֹהִים הַזֶּה פָּרִים מֵאֶה אֵילִים מֵאֲמָתִים, כְּבָשִׂים אַרְבַּע מֵאוֹת וְצִפְרִי עֲזִים לְחֻטָּאת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁנִים עֶשֶׂר לְמִסְפָּר שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּקְיִמוּ אֶת הַכֹּהֲנִים בְּפִלְגּוּמֵיהֶם וְהַלְוִיִּם בְּמִחְלָקוֹתֵיהֶם עַל עֲבוֹדַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם, כַּכְּתָב סֵפֶר מִשָּׁה.
9. **אחשורוש: אסתר א, א-ב:** וַיְהִי בִיָּמֵי אֲחַשְׁוֶרֶשׁ הוּא אֲחַשְׁוֶרֶשׁ הַמֶּלֶךְ מִהִדּוּ וְעַד־כּוּשׁ שֹׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מִדִּינָה: בִּיָּמֵים הָהֵם כְּשֶׁכַּת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֶרֶשׁ עַל כֶּסֶף מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה:
10. **אסתר ב, ה-ו:** אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מֵרְדֳּכָי כֹּן יָאִיר בּוֹ־שְׁמַעִי בּוֹ־רִישׁ אִישׁ יְמִינִי: אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַם עַם־הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה וּבּוֹכְדִנְאָר מֶלֶךְ בָּבֶל:

11. **אסתד ד,ג:** ובכל-מדינה ומדינה מקום אשר דבר-המלך ודתו מגיע אכל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצא לרבים:
12. **אסתר י, א-ג:** וישם המלך אחשורוש מס על-הארץ ואני הים: וכל-מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדלת מרדכי אשר גדלו המלך הלווא-הם כתובים על-ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס: **כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש** וגדול ליהודים ורצוי לרב אתיו דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל-יורעו:

13. **ארתחששתא: עזרא פרק ז, ז-יב - כח:** ויצלו מבגדי-ישראֵל ומן-הפגנים והלואים והמשחריים והשערים והגתים אל-ירושלם **בשנת-שבע לארתחששתא** המלך: ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך: כי באחד לחודש הראשון הוא יסד המעלה מבבל ובאחד לחודש החמישי בא אל-ירושלם כיד-אלהיו הטובה עליו: כי עזרא הכין לבבו לדרוש את-תורת ה' ולעשות וללמד בישראֵל חק ומשפט: וזה **פרשנו הנשנון אשר נמל המלך ארתחששתא לעזרא הספר ספר דברי מצות ה' ותקיו על-ישראֵל:** ארתחששתא מלך מלכיא לעזרא כהנא ספר דתא דיי-אלה שמיא גמיר וכשנת... **ועלי השנה חסד לפני המלך ויועציו ולכל-שרי המלך הגבירים** ואני התחזקתי כיד ה' אלהי עלי ואקבצה מישראֵל ראשים לעלות עמי:

14. **עזרא פרק ח, כא-כג:** ואקרא שם צום על-הנהר אהנא להתענות לפני אלהינו לבקש ממנו הרהר ישרה לנו ולטפנו ולכל-רכושנו: **כי בשתי לשאול מן-המלך תיל ופרשים לעזרנו מאויב בדרך כיר-אמרנו למלך לאמר יד-אלהינו על-כל-מבקשיו לטובה ועזו ואפוא על כל-עזביו:** ונצומה ונבקשה מאלהינו על-זאת ונעזר לנו:

15. **עזרא ח, לו:** וניתנו את דמי המלך לאחשורפני המלך ופחות עבר הנהר ונשאו את העם ואת בית האלהים.

16. **נחמיה א, א-ד:** דברי נחמיה בן-חכליה ויהי **בחדש-כסלו שנת עשרים** ואני הייתי בישושן הבירה: ויבא חנני אחד מאתי הוא ואנשים מיהודה ואשאֵלם על-היהודים הפליטה אשר-נשאר מן-השבוי ועל-ירושלם: ויאמרו לי הנשאֵרים אשר-נשאר מן-השבוי שם במדינה ברעה גדלה ובקדושה וחומת ירושלם מפוצת וישעריה נצתו באש: ויהי כשמעתי את-הדברים האלה ישבתי ואבכה ואתאבלה ימים ואנתי צם ומתפלל לפני אלהי השמים: **יא:** ואני הייתי משקה למלך.

3

17. **נחמיה ב, א - ט:** ויהי **בחדש ניסן שנת עשרים לארתחששתא המלך** יני לפננו ואשא את-הילין ואתנה למלך ולא-הייתי רע לפננו: ונאגרת אל-אסר שמר הפרזס אשר למלך אשר יתן-לי עצים לקרות את-שערי הבירה אשר-לבית ולחומת העיר ולבית אשר-אבוא אליו ויתן-לי המלך כיד-אלהי הטובה עלי: ואבוא אל-פחות עבר הנהר ואתנה להם את אגרות המלך וישלח עמי המלך שרי תיל ופרשים:

18. **נחמיה ד, א-ב:** ויהי כאשר שמע סנבלט וטוביה והערבים והעמנים והאשדודים כי-עלתה ארוכה לחמות ירושלם כי-התלו הפרצים להסתם נחסר להם מאד: ויקשרו כלם יחדו לבוא להלחם בירושלם ולעשות לו תועה:

19. **נחמיה ה, יד-טו:** גם מיום אשר-צננה אותי להנות פחם בארץ יהודה **משנת עשרים ועד שנת שלשים ושתים לארתחששתא המלך** שנים שנים עשרה אני ואחתי לחם הפחה לא אכלתי: והפחות הראשנים אשר-לפני הכבדו עלי-העם ויקחו מהם בלחם וינין אחר כסף-שקלים ארבעים גם נעריהם שלטו על-העם ואני לא-עשיתי כן מפני יראת אלהים:

20. **נחמיה ו, ה-ו:** וישלח אלי סנבלט כדבר הנה פגע חמישית את-נערו ואגרת פתוחה בידו: כתוב פה בגוים נשמע וגשמו אמר אתה ויהודים חשבים למרוד על-כך אתה בונה החומה ואמה הנה להם למלך כדברים האלה: ... **טו:** נתשלם החומה בעשרים וחמשה לאגיל לחמשים ושבבים יום:

21. **נחמיה ז, ד:** והעיר רחבת ידים וגדלה והעם מעט בתוכה ואין בתים בנוים: **נחמיה יא, א-ב:** וישבו שרי-העם בירושלם וישאר העם הפילו גורלות להביא אחד מן-העשרה לשבת בירושלם עיר הקדש ותשע הידות בערים: ויברכו העם לכל-האנשים המתנדבים לשבת בירושלם:

22. **נחמיה ז, סה:** ויבאמר התרשטא להם אשר לא-יאכלו מקדש הקדשים עד עמד הפה לאנרים ותמים:

23. **נחמיה ט, לו:** ותבואתה מרבה למלכים אשר נתתה עלינו כחטאותינו ועל גויתינו משלים ובבקהמתנו פרצונם וכצרה גדולה אנחנו.

24. **נחמיה יג, ו:** ובכל-זה לא הייתי בירושלם **כי בשנת שלשים ושתים לארתחששתא מלך בבל באתי אל המלך ולקחני ימים נשאלתי מן המלך:**

דרוש:

25. **דניאל ו, כט:** וינצאל דנה הצלח במלכות דרגוש ובמלכות פורש פרסא.

26. **דניאל ט, ט:** אדני שמעך אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל תאחר למענה אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך.